

tinlerden yaptığı diğer tercümeler arasında Harîrî'nin *el-Makâmât*'i ile Ebû Tem-mâm'ın derlediği *el-Ĥamâse*'den alınmış uzun parçalar bulunmaktadır (*Die Verwandlung des Abu Seid von Serug oder die Makamen des Hariri*, I-II, Tübingen 1826-1827; *Hamâsa oder die ältesten arabischen Volkslieder, gesammelt von Abū Tammām*, Stuttgart 1845). Onun Sanskritçe ve diğer Doğu edebiyatlarından gerçekleştirdiği tercümeler de Farsça ve Arapça'dan yaptıklarına göre daha az tanınmakla birlikte onlar kadar önemli ve hacimlidir. Bunların başlıcaları ağır bir felsefi efsane manzumesi olan *Mahabharata*, büyük bir aşkı anlatan ve yine efsanevi bir şiir olan *Gitagovinda* ve Hinduizm'in en eski yazılı belgesini oluşturan *Veda*'nın dördüncü bölümü *Atharva-Veda*'dır.

BİBLİYOGRAFYA :

C. Beyer, *Friedrich Rückert's Leben und Dichtungen*, Coburg 1866; V. Suchy, *Friedrich Rückerts 'Idee der Philologie' im Lichte der romantischen Sprachphilosophie*, Wien 1945; H. Prang, *Friedrich Rückert, Geist und Form der Sprache*, Schweinfurt 1963; A. Schimmel, *Friedrich Rückert: Lebensbild und Einführung in sein Werk*, Freiburg 1987; a.mlf., *Friedrich Rückert, Ausgewählte Werke*, Frankfurt 1988; a.mlf., "Friedrich Rückert, Dichter und Orientalist", *Atman Dil ve Edebiyatı Dergisi*, III, İstanbul 1956, s. 1-18; C. Wiener, *Friedrich Rückerts 'De idea philologiae' als dichtungstheoretische Schrift und Lebensprogramm*, Schweinfurt 1994; H. Bobzin, "Friedrich Rückert in Berlin (1844-45) aus den Erinnerungen von Max Müller", *Oriens*, XXIX-XXX (1986), s. 102-109.

GÜNTER SEUFERT

RÜCÛ

(bk. İSTİDRÂK).

RÜCÛ

(الرجوع)

Sebepsiz zenginleşme durumlarında ve başkası için yapılan bazı ödeme veya harcamalarda ortaya çıkan talep hakkı anlamında fıkıh terimi.

Sözlükte "dönmek, vazgeçmek" anlamındaki *rücû* kelimesi fıkıh literatüründe ağırlıklı olarak, sebepsiz zenginleşme teşkil eden durumlarda ortaya çıkan talep hakkı ile bazı hukukî ilişkilerde başkası için yapılan ödeme veya harcamayı ilgiliden istemeyi ifade eder. Bundan başka *rücû* kavramı -müctehidin ichtihadından yahut müftünün fetvasından, şahidin şahitliğinden, ikrarda bulunanın ikrarından,

icapta bulunanın karşı taraf kabul beyanında bulunmadan önce icabından, hibe, vakıf veya vasiyette bulunanın bu tasarruflardan vazgeçmesi örneklerinde olduğu gibi- bir görüş ya da karardan dönmeyi belirtmek üzere yaygın biçimde kullanılır. Ric'î boşamada iddet süresi içinde söz veya fiille -yeni bir akde gerek olmaksızın- evliliği devam ettirme iradesini açıklamaya da ric'at ve *rücû* denir (bk. TALÂK).

İkili ilişkiler çerçevesinde *rücû* teriminin kullanılmasına şu durumlar örnek gösterilebilir: İfâ olarak sunulan edimin borca uygun çıkmaması üzerine alacaklının aldığı iade edip borca uygun bir edim talep etmesi, iki taraflı borç ilişkilerinde alacağı kısmî veya küllî ifâ imkânsızlığına mâruz kalan tarafın -önceden ifâ ettiği ve artık diğer taraf bakımından sebepsiz zenginleşme teşkil eden- edimini geri istemesi, satın aldığı mal zapta (istihkak) uğrayan alıcının ödediği semenin iadesini satıcıdan istemesi, ifâ edilen edimin ayıplı olduğunun iade imkânı kalmadığı sırada anlaşılmasına üzerine alacaklının ayıp bedelini borçludan talep etmesi.

Genellikle üçlü ilişki çerçevesinde ortaya çıkan *rücû* hakkı ise "başkası için yapılan ödeme veya harcamayı ondan talep edebilme" anlamında kullanılmaktadır. *Rücû*un bu şekli vekâlet, kefalet, havale, şirket, taksim, bey', rehin, lukata gibi pek çok hukukî ilişkide gündeme gelir. Vekâlet gereği harcamaya yapan vekilin müvekkile, borcu ifâ eden kefilin asıl borçluya, ortaklaşa alım yapanlardan birinin hissesini aşan ödeme durumlarında diğer alıcılara, zorunlu harcama yapan müşterek mülkiyet mâlikinin diğer mâliklere karşı elde ettiği talep hakkı da *rücû* terimiyle ifade edilir. Borç ilişkileri çerçevesindeki kullanımları dikkate alındığında *rücû*, açıkça veya zımnen mezun sayılan hallerde teberra kastı olmaksızın başkası için yapılan bir iş veya ödemedan dolayı asıl borçluya dönebilme imkânı olarak belirginlik kazanmaktadır. Buna göre *rücû*, bağışlama amacı olmadan başkasına ait borcun ödenmesi veya ona ait işin görülmesi durumunda yapılan ödeme veya harcamanın ondan talep edilmesini ifade eder. Burada iyi niyetin korunması ile istismara karşı tedbir arasında ince bir denge kurulmak istenmiştir.

Rücû teriminin bu iki grupta toplanabilecek klasik literatürdeki kullanımları sebepsiz zenginleşme teorisi için anahtar kavram niteliğindedir (bu kapsamda *rücû* imkânı veren değişik durumlar için bk. HAKSIZ İKTİSAP). Öte yandan yetkisiz ola-

rak başkası için ödeme veya harcama yapan kişinin ilgiliye *rücû* imkânının bulunup bulunmadığı fakihler arasında tartışılmıştır (bk. FUZÛLÎ). Borçludan izin almadan onun adına ifâda bulunan üçüncü şahsa *rücû* hakkı tanınıp tanınmayacağı da doktrinde ayrı bir tartışma konusudur (bk. İFÂ).

Rücû hakkı bulunan durumlarda kural olarak *rücû*un konusu iadesi istenebilen edim, başkası için yapılan harcama veya ifâ edilen borçtur. Bu hakkın sahibinin alacağını üçüncü kişiye bağışlamış veya bir bedel karşılığı temlik etmiş olması durumu değiştirmez. Fakat *rücû* sürecinde konu tarafların anlaşmasıyla yeniden belirlenebilir. Kefilin selem borcunu ifâ etmesi asile verilen bir karz niteliğinde olduğundan ona *rücû* ederken onunla ifâ yerine edim anlaşması yapılabilir. Karz ise zaten ifâ yerine edim anlaşmasına elverişlidir (Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, V, 45-46; Kâsânî, V, 214).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî, *el-Aşl* (nşr. Ebû'l-Vefâ el-Efgânî), Beyrut 1410/1990, V, 45-46, 70, 75; Kâsânî, *Bedâ'i* 'i, V, 214, 250; VI, 13; İbn Kudâme, *el-Muğnî* (Herrâs), IV, 123, 530, 609; V, 475; Nevevî, *Rauzatü'l-tâlibin* (nşr. Âdil Ahmed Abdülmecîd - Ali M. Muavvaz), Beyrut 1412/1992, III, 498-506; Şehâbeddin el-Karâfî, *el-Furûk*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 189-190, 253-254; Derdîr, *eş-Şerhu's-sağır*, [baskı yeri yok] 1410/1989 (el-Matbaatü'l-asriyye ve mektebetü-hâ), II, 626; Subhî Mahmesânî, *en-Nazariyyetü'l-âmmeh li'l-mücebât ve'l-ukûd*, Beyrut 1948, II, 289; Bîlâl Aybakan, *İslâm Hukukunda Borçların İfâsı*, İstanbul 1998, tür.yer.; "Rücû", *Mv.F*, XXII, 127-151.

BİLAL AYBAKAN

RÜKÂNE b. ABDÜYEZİD

(رُكَّانَةُ بْنُ عَبْدِ يَزِيدَ)

Rükâne b. Abdiyezîd b. Hâşim el-Kureşî el-Muttalibî (ö. 42/662 [?])

Sahâbî.

Soyu Abdümenâf'ta Resûl-i Ekrem ile birleşir. Babası ve annesi Aclê bint Aclân el-Leysiyye de sahâbîdir. Kureys'in en güçlü pehlivanı olan ve İslâmiyet'in ilk yıllarında Hz. Peygamber'le tuttuğu güçlemlerle tanınan Rükâne'nin bu güçlemlerde yenildiği takdirde İslâmiyet'i kabul edeceğine, fakat her seferinde yenildiği halde müslüman olmayı kabul etmediğine dair rivayetlere kaynaklarda yer verilmiştir. Rükâne'nin Mekke'nin fethinde müslüman olduğu, ardından Medine'ye yerleştiği, Resûl-i Ekrem'in ona Hayber gelirlerinden 50 vesk verdiği belirtilmektedir. Rükâne'nin